

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. mevrouw M. Sonnema, Directeur-Generaal Agro & Natuur
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 1165
3800 BD Amersfoort

Bezoekadres
Prinses Marielaan 2
3818 HM Amersfoort

Datum: 21 november 2016

Onderwerp: Jacht en verspreiding van Aviaire Influenza (vogelgriep)

Geachte mevrouw Sonnema,

Naar aanleiding van het Bestuurlijk Overleg Vogelgriep dat op dinsdag 15 november 2016 plaatsvond, stuur ik u onderstaande analyse over nut en noodzaak van een inperking van de jacht ten behoeve van het beperken van het verspreidingsrisico van hoogpathogene vogelgriep (HPAI) in Nederland. Namens de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging verzoek ik u op basis van deze analyse en de daaraan ten grondslag liggende feiten, uw staatssecretaris te adviseren het besluit ten aanzien van de inperkingen voor jacht in te trekken.

In het draaiboek vogelgriep van het Ministerie van Economische Zaken (2013) wordt inperking van jacht als een preventieve maatregel genoemd, om risico's te beperken van verspreiding van HPAI zoals H5N8. De argumentatie hierachter is dat jacht zou leiden tot verstoring van (water)vogels en daardoor tot vergroting van risico's van verspreiding van hoogpathogene virussen (Min. EZ, 2013) naar pluimvee.

Deze veronderstelde dosis-effectrelatie wordt nergens onderbouwd of beoordeeld in een kwantitatieve effectenstudie en risicoanalyse, waarin ook andere vormen van bestaand gebruik worden betrokken die mogelijk effect zouden kunnen hebben op de verspreiding van HPAI onder wilde vogels. Het ontbreken van een dergelijke risicoanalyse, identificatie van aannemelijke besmettingsroutes en -mechanismen op lokale schaal, maken dat de huidige aanpak ten aanzien van de jachtbeperking gebaseerd is op veronderstellingen en niet op feiten. Dit tast de geloofwaardigheid van de besluitvorming aan. Bovendien is niet aangetoond dat de jachtbeperkingen noodzakelijk, geschikt en proportioneel zijn, wat wel een vereiste is voor het inperken van eigendomsrechten zoals jacht.

In deze brief worden een aantal argumenten aangedragen op basis waarvan de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging overtuigd is dat de huidige maatregelen t.a.v. opschorting van jacht op watervogels niet bijdragen aan het verminderen van de risico's van de verspreiding van vogelgriep en de besmetting van pluimveebedrijven met HPAI. De Jagersvereniging pleit dan ook voor opheffing van het verbod op jacht, beheer en schadebestrijding van watervogels en opheffing van het verbod op jachtactiviteiten die watervogels zouden kunnen verstoren.

T 033 461 98 41
F (033) 465 13 55
info@jagersvereniging.nl
www.jagersvereniging.nl
KvK nummer: 40506152

IBAN: NL52SNSB0957830475
BIC: SNSBNL2A

Ten aanzien van de huidige besluitvorming signaleren wij bovendien de volgende zorgpunten:

- Recent onderzoek waarbij de Erasmus Universiteit is betrokken, laat zien dat maatregelen gericht op de inheemse fauna of wetlands ineffectief zijn (Kuijken et al., 2016);
- De besluiten t.a.v. jacht wijken af van het draaiboek, dat gericht is op maatregelen ná uitbraken bij gehouden dieren i.p.v. vooraf;
- Er worden (in het draaiboek) geen criteria genoemd voor afbouw van maatregelen t.a.v. wilde vogels;
- De maatregelen tot beperking van de jacht zijn buitenproportioneel omdat er in het landelijk gebied een groot aantal vormen van bestaand gebruik zijn die net als jacht hooguit tot lokale verplaatsing van vogels leiden zoals landgebruik, wandelen, vissen, (burger)luchtvaart, watersport, oeverrecreatie, verkeer.

1 Internationale context

Binnen Europa zijn ons geen landen bekend waar opschorting van de jacht op watervogels of verstoring daarvan aan de orde is als preventieve maatregel bij uitbraken van HPAI zoals H5N8. Ook niet in die landen waar pluimveehouderij een aanzienlijke omvang heeft. Dat betekent dat er in Nederland t.a.v. de rol die een jachtverbod in de preventie en bestrijding van HPAI speelt een afwijkende aanpak wordt gehanteerd, terwijl het hier om dezelfde vogels (vooral kuifeenden en futen) en hetzelfde virus gaat. Hier ligt geen wetenschappelijke onderbouwing aan ten grondslag.

Conclusie: Nederland opereert hierin eigenstandig en afwijkend van ons omringende landen.

2 Internationale trek van (water)vogels

In delen van Nederland verblijven in het najaar, winter en voorjaar, net als in andere Europese wetlands, grote aantallen vogels. Op basis van watervogeltellingen in wetlands verblijven er in Nederland in het winterhalfjaar op het hoogtepunt minstens 5,5 miljoen watervogels (Hornman et al., 2015). Deze vogels zijn vooral afkomstig uit Noord- en Oost-Europa en het Arctisch gebied.

Van daar uit worden ook pathogene virussen meegebracht die soms afkomstig kunnen zijn van Oost-Aziatische vogelpopulaties en via noordelijke broedpopulaties kunnen uitwisselen (Kuijken et al., 2016). Deze internationale trek verloopt via wetlands die als tussenstops of als *stepping stones* verzamelplaatsen zijn waar vogelpopulaties in tijd en ruimte mengen. Dit jaarlijkse patroon van trek en migratie wordt gestuurd door klimatologische condities, weersomstandigheden als sneeuw, ijs en vorst en door het korter worden van de dagen waardoor voedsel minder beschikbaar of bereikbaar is of wordt. Jacht speelt geen rol in deze internationale migratie.

Conclusie: Internationale vogeltrek is een natuurlijk gegeven en deze vogels vormen het reservoir van vogelgriepvirussen.

3 Nationale trek van (water)vogels

Binnen Nederland vindt in het winterhalfjaar grootschalige natuurlijke migratie van vogels plaats, zowel binnen Nederland als tussen Nederland aangrenzende landen. Ring- en zenderonderzoek toont dit aan (www.goose-track.com). Deze nationale migratie wordt nauwelijks gestuurd door daglengte, maar vooral door voedselbeschikbaarheid en weersomstandigheden als vorst, ijs en sneeuw. Hornman et al., 2015 verklaren de enorme aantallen watervogels in januari 2014 door de zachte winter. In de kustgebieden is het ritme van eb en vloed bepalend voor dagelijkse binnen- en buitendijkse migraties naar hoogwatervluchtplaatsen en voedselgebieden. Langs de kusten vindt grootschalige zeetrek plaats (www.trektellen.nl). Binnendijks is voor veel watervogels de slaaptrek tussen open water en voedselgebieden gemeengoed, ongeacht de menselijke activiteiten. Hier worden al snel afstanden van 5 tot 20 kilometer overbrugd. Voor watervogels gaat het landelijk om tientallen miljoenen verplaatsingen per dag. Uit ringonderzoek blijkt ook dat er natuurlijke dagmigraties kunnen optreden die zich over honderden kilometers kunnen uitstrekken. Kleine zwanen en ganzen kunnen binnen een dag pendelen tussen Engeland en Nederland. Uit zenderonderzoek van meeuwen (Ens et al., 2009) blijkt dat meeuwen binnen een dag vele honderden kilometers kunnen afleggen, van Texel tot in de binnenstad van Amsterdam en via vissersschepen op de Noordzee weer terug naar Texel.

Conclusie: Op nationale schaal is er dagelijks sprake van tientallen miljoen natuurlijke verplaatsingen van watervogels en dus ook het reservoir waarin virussen voorkomen en is permanent in beweging.

4 Effecten van jacht op verstoring van vogels

Krijgsveld et al., 2008 geeft aan de hand van internationale literatuur afstanden aan waarop vogels opvliegen bij uiteenlopende verstoringbronnen. Of dit opvliegen ook leidt tot verstoring waarbij vogels buiten het zicht van de waarnemer verdwijnen is niet onderzocht. De gemeten afstanden waarop vogels opvliegen door menselijke activiteit liggen globaal tussen 50 en 300 meter.

Conclusie: De impact van verstoring op vogels is slechts beperkt onderzocht.

5 Effect van jachtvrije perioden op migratie.

Uit analyse van trekgegevens (www.trektellen.nl) van afzonderlijke soorten watervogels blijkt dat er op uur, dag of weekbasis soms enorme aantallen vogels ons land binnentrekken of doortrekken. Voor andere soorten liggen die pieken eerder of later in het jaar. Deze trek wordt niet veroorzaakt door menselijk handelen, maar door weersomstandigheden, voedsel en trekdrang of een combinatie hiervan. Er is geen relatie met een jachtseizoen of periode.

Analyse van gegevens uit verschillende jaren laat zien dat de afschotvrije periode in 2014 t.g.v. de vogelgriep niet heeft geleid tot andere trekpatronen en aantallen, net

Verantwoord beheren en benutten

zomin als het opheffen van het jachtverbod heeft geleid tot extra vliegbewegingen van watervogels. Ook op jachtvrije zon- en feestdagen lijkt de migratie van (water)vogels niet anders te verlopen dan op dagen waarop wel gejaagd mag worden.

Conclusie: Het stilleggen van de jacht in 2014 heeft niet geleid tot significant minder vogelbewegingen of toename daarvan na het opheffen van de ze periode.

6 Verjaging met en zonder het geweer

Het faunafonds hanteert de regel dat op percelen met schadegevoelige gewassen minimaal 2x per week verjagingsacties moeten worden verricht om effect te sorteren en tot eventuele uitbetaling over te gaan. Zij beschouwt een geringere inspanning als onvoldoende effectief omdat de te verjagen (water)vogels anders terugkeren op de schadepercelen. Verjaging met het geweer wordt als effectief gezien in een straal van 200 meter rond een schadeperceel.

Ook het instellen van foerageergebieden voor ganzen blijkt niet effectief genoeg. Ganzen verblijven ondanks de aanwezigheid van foerageergebieden, waar ze niet worden bejaagd op basis van schadebestrijding, frequent in gebieden waar ze wel bejaagd mogen worden in het kader van schadebestrijdingen nemen daar zelfs toe (Schekkerman et al., 2014).

Conclusie: Vanuit de regels voor schadebestrijding van het faunafonds is af te leiden dat het verjagen van watervogels een lokaal effect heeft niet leidt tot significante verplaatsingen.

7 Jachtpraktijk

Uit de eeuwenlange jachtpraktijk is bekend dat het effect van jacht op het verplaatsen van watervogels beperkt is. Een handvat hiervoor dat door jagers wordt gebruikt (en ook door vogeltellers als het gaat om dubbeltellingen), is het gegeven of vogels uit het gebied verdwijnen waarin jachtvelden zich bevinden. Dat blijkt slechts zelden het geval. Het onderzoek aan geringde en gezenderde watervogels laat ook geen significante verplaatsingen zien over grotere afstand t.g.v. bestaand gebruik waaronder jacht, beheer en schadebestrijding. Door de enorm hoge dichtheden aan watervogels in Nederland is dit ook niet waarschijnlijk. Veel gebieden zitten "vol" met watervogels en hebben hun draagkracht bereikt.

Conclusie: Uit de jachtpraktijk blijkt dat jacht geen grootschalige verplaatsingen van watervogels veroorzaakt. Dit wordt ondersteund door onderzoek aan gezenderde en geringde watervogels.

Eindconclusie: Op nationale schaal is er dagelijks sprake van tientallen miljoen natuurlijke verplaatsingen van watervogels. Dat betekent dat ook het reservoir waarin vogelgriepvirussen voorkomen permanent in beweging is. Effecten van jacht spelen hierin een verwaarloosbare rol ten opzichte van de natuurlijke verplaatsingen van (water)vogels. Het inperken van jacht levert daarom geen wezenlijke bijdrage aan het inperken van de risico's op het verspreiden van vogelgriep.

Bovendien zijn op dit moment allerlei andere activiteiten die versturende effecten op (water)vogels hebben nog wel toegelaten, zoals het door boeren verjagen van vogels bij schadegevoelige gewassen en een grootschalige NAVO-oefening boven het Lauwersmeer. De beperkende maatregelen lijken zich daardoor zeer selectief tot de jacht te beperken.

De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging verzoekt u bovenstaande informatie te betrekken bij uw afwegingen ten aanzien van het risicomanagement in de preventie en bestrijding van hoogpathogene Aviaire Influenza, en de beperkingen ten aanzien van jacht – in al haar facetten – in te trekken. Voorts verzoeken wij u het beleidsdraaiboek op dit punt te herzien.

Met vriendelijke groet,

Drs. L. (Laurens) Hoedemaker
directeur Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging

Verantwoord beheren en benutten

Referenties:

Ens, B.J., F. Bairlein, C.J. Camphuysen, P. de Boer, K.M. Exo, N. Gellego, H.G. Klaassen, K. Oosterbeek & J. Shamoun-Baabes, 2009. SOVON: Onderzoek naar meeuwen met satelliet zenders. LIMOSA 82 (1): 33–42.

Hornman M., Hustings F., Koffijberg K., Klaassen O., van Winden E., Sovon Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2015. Watervogels in Nederland in 2013/2014. Sovon rapport 2015/72, RWS-rapport BM 15.21. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Krijgsveld et al., 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Waardenburg, Culemborg.

Kuiken, T. et al., 2016. Role for migratory wild birds in the global spread of avian influenza H5N8 Science 14 Oct 2016: Vol. 354, Issue 6309, pp. 213–217 DOI: 10.1126/science.aaf8852.

Ministerie Economische Zaken, 2013. Beleidsdraaiboek Aviaire Influenza versie 2.0 september 2013. Den Haag.

Ministerie van Economische Zaken, 2016. Deskundigen advies beleidsdraaiboek Aviaire Influenza. juli 2016.

Schekkerman H., Hornman M. & van Winden E. 2014. Monitoring van het gebruik van ganzenfoerageergebieden in Nederland in 2012/13. Sovon-rapport 2014/28. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites:

www.trektellen.nl

www.geese.org